

Kunniallinen kapina ja unohdettujen ääni: Näköaloja diakoniasta

Huhanantti, Saara & Wallenius, Veera (toim.) (2022)

Diakonia. Nyt. – Näkökulmia vaikuttavaan auttamistyöhön.
Helsinki: Kirjapaja Oy. 222 s.

Diakonia. Nyt. sukeltaa diakonian työalan todellisuuteen tämän päivän muuttuvassa kirkossa ja maailmassa. Se, mikä on totta eilen, tänään ja huomenna, on niiden ihmisten kärsimys ja hätä, joita kukaan muu ei auta. Työn ja vaikuttamisen ydin on kohtaavassa ja kantavassa vuorovaikutuksessa, mutta riittävätkö menneiden aikojen eväät ja toimintatavat, kun maailma ympärillä muuttuu ja kirkon mahdollisuudet hädän aineelliseen lieventämiseen kapenevat? Diakonia. Nyt. nostaa esiin diakonit paitsi auttajina ja palvelijoina myös puolustajina ja suojelijoina – ihmisinä, jotka tuntevat hädän – ja joilla on mahdollisuus nostaa hiljaisten ja ohitettujen pahoinvointi sivistisyhteiskunnan yhteiseksi asiaksi.

Kirja on jaettu neljään teema-alueeseen. **Osa I - Vaikuttaminen** koostuu kolmesta artikkelista: Jyri Komulaisen *Diakonia osana kirkon kokonaisvaltaista missiota*, Elina Leppihalmeen *Vaikuttamismahdollisuuksia ja kompastuskiviä diakoniatyössä* sekä Veera Walleniuksen *Diakonia kansalaisvaikuttamisen tukena*. Artikkelit avaavat lukijalle tuoreen näkökulman diakonian merkitykseen ja mahdollisuuksiin kirkossa ja yhteiskunnassa. Kirjoittajat haastavat diakoniatyön pelkkänä avustustyönä. He peräänkuuluttavat diakoniatyön ja diakonien tilaa toimia kirkon kapinallisina – heikkojen äänenä –, joka ei pyydä

anteeksi olemassaoloaan, vaan vaatii huomiota ja päätöksiä hädän lievittämiseksi ja heikko-osaisten aseman parantamiseksi. Artikkeleissa pureudutaan kiinnostavasti diakonian tarpeisiin ja kollektiivisiin työnäkyihin niin diakonien näkökulmasta kuin ulkoapäinkin: mitä diakonilta odotetaan ja mikä olisi tarpeen? Saako diakoni lyödä nyrkin pöytään ja vaatia asioihin muutosta? Diakoneissa karitatiivisuus saa kohdata yhteiskunnallisen vaikuttamisen kovaaänisetkin keinot.

Osa II – Osallisuus käsittää neljä artikkelia yksinäisyydestä, yhteisöllisyydestä ja dialogin merkityksestä yhteisöllisyyden ja ymmärtämisen rakentajina. Mari Lähteenmäki artikkelissaan *Yksinäisyys – enemmän kuin kuulluksi ja kohdatuksi tulemisen perustarve*, Varpu Wiens ja Joakim Zitting artikkelissaan *Eriarvoisuuden vähentäminen ja osallisuuden edistäminen yhteistyön tavoitteena* sekä Katri Valve artikkelissaan *Diakonia muutoksessa – kohti yhteisöllisiä työkentelytapoja* nostavat esiin syrjäytyneiden ja syrjäytettyjen tarpeet tulla nähdyiksi ja kuulluiksi huolimatta heidän omista kyvyistään sosiaaliseen kanssakäymiseen. Työ yksinäisyyttä kokevien parissa on hiljaista ja näkymätöntä, ja sen merkitys yksilön mutta myös yhteiskunnan näkökulmista on huomattava: yhteisöllisyyden lisäämisen on todettu kohentavan hyvinvointia. Näin ollen diakonien hiljainen yksilötyöstä kasvava yhteisöllisyyteen kannustaminen voi kannatella yhteiskunnan heikko-osaisimpia. Laura Arikan artikkeli *Dialogi luottamuksen, osallisuuden ja yhteyden luojana* esittelee lisäksi tasapuolista ja hyväksyvää kuuntelemista rakentavan Erätauko-menetelmän, jolla voidaan luoda turvallinen tila nähdyksi tulemiseen myös heille, jotka ovat oppineet tai tottuneet olemaan sivussa, syrjässä ja näkymättömiä.

Osa III – Asiantuntijuus käsittää kolme artikkelia, joissa käsitellään diakoniatyön rajapintoja yhteiskunnallisten toimijoiden yhteistyökumppanina sekä itsenäisenä palvelun tarjoajana. Yhteiskunnallisessa kontekstissa diakoniatyö on vaarassa supistua vain yhdeksi sosiaaliavun palveluntuottajaksi. Tällöin se on vaarassa kadottaa hengellisen ulottuvuutensa, vaikka kynnys diakoniatyön mieltämiseen pelkkänä palveluntuottajana onkin diakonien keskuudessa korkea. Kirjoittajat Hanna Kelokaski ja Tiina Haukijärvi artikkelissaan *Palvelutuotteena toivo – kuntouttava työtoiminta osana diakoniatyötä*, Terhi Lahdensalo ja Tarja Huttunen artikkelissaan *Diakonian ja perheneuvonnan rajalla* sekä Kirsi Jaakonahon *Diakonia terveydenhuollon täydentäjänä* käsittelevät näitä rajapintoja, jotka toisaalta ovat diakoniatyön kovinta ydintä apua tarvitsevien monipuolisessa auttamisessa, toivon luomisessa ja eteenpäin

menemisessä, mutta toisaalta astumista palveluntarjoajien kentälle, jossa toiminta on yhteiskunnallisilla mittareilla mitattuna tavoitteellista. Diakoniatyön rahoituskenttä on samalla avautunut erilaisille projektirahoittajille, jotka mahdollistava erilaiset avustusmuodot ja mahdollistavat työmuodon kehittämisen ja kehittämisen paikallisina projekteina, joita on mahdollista konseptoida laajempaankin käyttöön. Näissä projekteissa ollaan hädän kohtaamisen uudistuvassa ytimessä.

Osa IV –Tulevaisuus koostuu kolmesta artikkelista, joissa luodaan katsaus terveydenhuollon diakoniatyölle osoittamiin odotuksiin, aatelähtöisen työn vaikuttavuuteen sekä siihen, kuinka diakoniatyötä tulisi johtaa, jotta kehityksen aikajänne voisi muuttua reaktiivisesta proaktiiviseksi. Heikki Hiilamo pohtii artikkelissaan *Sote-uudistus ja odotukset diakoniatyölle* sitä, kuinka sosiaali- ja terveyspalvelujen rakenteellinen muutos tulee vaikuttamaan jo olemassa olevaan sekä mahdollisesti tulevaan yhteistyöhön. Mervi Aalto-Kallio ja Erica Mäkipään artikkelissa *Aatelähtöisen työn vaikuttavuus* pohditaan ansiokkaasti sitä, mitä vaikuttavuus oikeastaan on ja mitä sillä voisi tai pitäisi diakoniassa tehdä. Aalto-Kallio & Mäkipää pohtivat vakuuttavasti vaikuttavuuden trendaamista ja merkityksellisyyttä tämän päivän yhteiskunnallisessa työssä, mutta kuinka vaikuttavuutta mitataan ja mihin sillä pyritään? Mitä se mahdollistaa ja mitä se edellyttää? Diakonian vaikuttavuus yksittäisten ihmisten elämässä voi olla kaikkea kannatteleva, mutta jollei kukaan tiedä siitä, niin onko vaikuttavuutta silloin olemassa? Saara Huhanantti nostaa ansiokkaasti esiin diakoniatyön johtamisen ja eteenpäin katsomisen merkityksen artikkelissaan *Diakonia johtaminen ja tulevaisuuden haasteet*. Kirkossa johtamisjärjestelmä on monitahoinen ja pirstaleinen, ja tästä syystä diakonia johtamista tai valtakunnallista kehittämistä voidaan pitää hyvinkin hankalana tehtävänä; seurakunnat ja diakoniatyön paikalliskentät ja yhteistyötahot ovat keskenään niin erilaisia, ettei yhteismitallisia linjoja ole mielekästä - tai edes mahdollista - luoda.

Diakonia. Nyt. on ajassa kiinni oleva kirja, joka poimii diakoniatyön tämän päivän ilmiöitä samojen kansien väliin. Käsillä on kirja diakonian muutuvasta ja muutoksen tarpeesta olevasta kentästä. Kirjan päätössanoissa piispa Kaisamari Hintikka nostaa esiin ajatuksen, että kirkkona olemme taipuvaisia ajattelemaan diakoniatyön saaman arvostuksen eduksi koko kirkon yhteiskunnalliselle merkittävyydelle ja julkisuuskuvalle. Hintikka huomauttaa, että tähän itsetyytyväisyyden tilaan on helppo jäädä, jolloin kirkko hukkaa kaiken

sen potentiaalin, mitä diakoniatyössä kaikkineen on ja voisi olla. Kirkolla on työala, joka tuntee suomalaisen hädän, jolla on kykyä, osaamista ja rohkeutta kehittyä ja muuttua sekä ääni, jolla puhua niiden puolesta, joita kukaan muu ei kuule eikä näe. Vähenevien resurssien vuoksi on yhteisesti linjattava, mihin diakonialla jatkossa pyritään, laskettava se, mihin pystytään sekä määriteltävä se, mikä on luovuttamatonta.

Tämän päivän diakonia ei koske vain tätä päivää, vaan se kurottaa toivon näköalaa myös huomiseen maailman murroksesta huolimatta.

Kaisa Puustinen